

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 vtrum homo teneatur semper ad gratias beneficijs humnas reddendas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

In Deo autem primo & principaliter inuenitur causa debiti, eo quod ipse est primum principium omnium bonorum nostrorum. Secundario autem in patre, quia est proximum nostra generationis, & disciplina principium. Tertio autem in persona, quae dignitate praecellit, ex qua communia beneficia procedunt. Quarto autem in aliquo benefactorum, a quo aliqua particularia & priuata beneficia percipimus, pro quibus particulariter ei obligamur. Quia ergo non quicquid debemus Deo, vel patri, vel personae dignitate praecellenti, debemus alicui benefactorum, a quo aliquod particulare beneficium percipimus, inde est quod post religionem, qua debitum cultum Deo impediunt, & pietatem, qua colimus parentes, & obseruatiua, qua colimus personas dignitate praecellentes, est gratia, siue gratitudo, quae benefactoribus gratiam recompeniat: & distinguitur a praemissis virtutibus, sicut quodlibet posterorum distinguitur a priori, quasi ab eo deficiens.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut religio est quadam superexcellens pietas, ita est & quadam excellens gratia, siue gratitudo: unde & gratiarum actio ad Deum supra posita est inter ea, quae ad religionem pertinent.

AD SECUNDUM dicendum, quod retributio proportionalis pertinet ad iustitiam commutatiuam, quando attenditur secundum debitum legale, puta, si pacto firmetur, ut tantum pro tanto retribuatur: sed ad virtutem gratiae, siue gratitudinis retributio pertinet, quae fit ex solo debito honestatis, quam scilicet aliquis sponte facit: unde & gratitudo est minus gratia siue coacta, ut Seneca dicit in libro de Beneficiis.

AD TERTIUM dicendum, quod cum vera amicitia supra virtutem fundetur, quicquid est virtuti contrarium in amico est amicitiae impeditiuum: & quicquid est virtuosum, est amicitiae prouocatiuum. Et secundum hoc per recompenationem beneficiorum amicitia conseruatur, quamuis recompenatio beneficiorum ad virtutem gratitudinis specialiter pertinet.

Super Quest. 106. Artic. secundum.

ARTICVLVS II.

Utrum magis teneatur ad gratias reddendas Deo innocens, quam poenitens.

AD SECUNDUM sic procedit. Videtur, quod magis teneatur ad gratias reddendas Deo innocens, quam poenitens. Quanto enim aliquis maius donum a Deo percipit, tanto magis ad gratiarum actionem tenet: sed maius est donum innocetiae, quam iustitiae restituitur: ergo uel quod magis teneatur ad gratiarum actionem innocens, quam poenitens.

¶ 2. Prater. Sicut benefactori debetur gratiarum actio, ita & dilectio: sed Aug. dicit in 4. Coel. * Quis hominum suam cogitans in firmata re, audet viribus suis tribuere castitatem, atque innocentiam suam, ut minus amet te, quasi minus fuerit ei necessaria misericordia tua, qua condonata peccata conuersis ad te: & postea subdit. * Et ideo tantundem, immo amplius te diligit, quia per quem me ui-

det tantis peccatorum meorum languoribus exui, per cum se uideat tantis peccatorum languoribus non implicari. ergo etiam magis tenetur ad gratiam reddendam innocens, quam poenitens.

¶ 3. Prater. Quanto gratiarum beneficium est magis continuatum, tanto maior pro eo debetur gratiarum actio: sed in innocente magis continuatur diuinae gratiae beneficium, quam in poenitente. dicit. n. Aug. ibidem. * Gratia tua deputato, & misericordiae tuae, quia peccata meamque glaciem soluisti: gratiae tuae de puro & quacuque non feci mala: quid. n. facere non potui? Et oia mihi dimissa esse fatcor, & quae mea sponte feci mala, & quae te ducere non feci. ergo magis tenetur ad gratiarum actionem innocens, quam poenitens.

SED CONTRA est, quod dicitur Luc. 7. Cui plus dimittitur, plus diligit. ergo eadem ratione plus tenetur ad gratiarum actionem.

RESPOND. dicendum, quod actio gratiarum in accipiente respicit gratiam datam. Unde ubi est maior gratia ex parte datam, ibi requiritur maior gratiarum actio ex parte recipientis. Gratia autem est, quia gratis datur: unde dupliciter potest esse ex parte dantis maior gratia. Vno modo, ex quantitate dati, & hoc modo innocens tenet ad maiores gratiarum actiones, quia maius donum ei datur a Deo, & magis continuatur ceteris paribus, absolute loquendo. Alio modo, potest dici maior gratia, quia magis datur gratis: & in hoc magis tenet ad gratiarum actionem poenitens, quam innocens, quia magis gratis datur illud quod ei datur a Deo. Cum enim esset dignus poena, datur ei gratia. Et sic, licet illud donum, quod datur innocenti, sit absolute consideratum maius, tamen donum, quod datur poenitenti, est maius in comparatione ad ipsum: sicut etiam partium donum pauperi datur, est ei maius quam diuiti magnum. Et quia actus circa singularia sunt, in his quae agenda sunt, magis consideratur quod est hic, vel nunc tale, quam quod est simpliciter tale, sicut Philosophus dicit in 3. Ethicorum, * de voluntario & inuoluntario. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS III.

Utrum homo teneatur ad gratiarum actionem omni hominum benefactori.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod homo non

innocentem & poenitentem ceteris paribus. Nam si iustitia innocens, seclusa ratione innocetiae esset ut decem, & poenitens ut quatuor, aut e contrario, puerilis esset comparatio. Cum ergo dicitur, quod donum quod datur innocenti, est absolute maius ceteris paribus, sensus est, quod ipsa innocetia maius est bonum sem se, quam poenitentia: & quod donum par, maius est sem se adiunctum innocetiae, quam adiunctum poenitentiae.

¶ In corpore eiusdem 2. art. daturum occurrit. Primum, quia non videtur ueri, quod donum innocenti sit maius absolute, tamen quia innocetia negatione offensa importat, negatio autem non auget bonitatem rei, licet quandoque sit illius conditio: tunc quia, ut dicitur in 1. Ethicorum, albedo decem dierum non est perfectior albedine unius diei: per hoc innocetia, quae nihil aliud formaliter dicit, quam continentiam in non offendendo, non est maius bonum quam iustitia equalis restituta.

¶ Dubium occurrit secundo, quia non videtur uerum, quod datum poenitenti sit maius huic, quam datum innocenti, tamen, quia exemplum licet non est simile, quoniam comparat modicum & magnum datum pauperi & datum diuiti, praesupposito quod iste sit pauper, & ille diues. Praesens inuestigatio, licet praesupponat quod poenitens fuerit peccator, non tamen praesupponit, quod alter sit innocens, & aliquid magnum ei datur, sed de ipso dono, quo constituitur innocens, quarit. Et esset simile, si diceretur quod maius est modicum quod datur pauperi, quam ditare aliquem. Et tunc hoc negaretur, quia plus tenet regidatus a rege a nauitate sua, quam alius pauperculus subleuatus a necessitatibus suis: tamen quia in beneficijs superuenientibus meritis, vel demeritis personarum

lib. 2. cap. 7. ante medietatem. tom. 1.

lib. 3. cap. 1. tom. 5.

num locum habet comparatio quid maius in se, vel huic: sed in beneficijs constituitur ipsarum personarum in bonitate, supposita aequalitate naturae, non habet locum huiusmodi distinctio, quia quantum est donum in se, tantum est huic cui datur, quem constituit bonum. Ac per hoc cum innocentia constituitur innocentem, quantum donum est

innocentia secundum se, tantum donum est huic, qui est innocens, & consequenter, quia maius donum est in se, ut in littera dicitur, ergo maius donum est huic, cuius oppositum in littera dicitur.

Dubium tertio occurrit, quia magnitudines duae doni, quae in littera explicatur, secundum se, vel secundum proportionem ad eum cui datur, sunt diversarum rationum, ac per hoc incommensurabiles simul non faciunt maius, sed multiplex. Sicut longitudo, & latitudo non faciunt maius, sed multiplex quantum. Et secundum hoc donum poenitentis habens duas magnitudines, unam, quia est in se alius bonitatis, & in hac exceditur a dono innocentiae: & alteram ex proportionem ad eum cui datur, quia datur inimico qui debet puniri, & in hac excellit innocentia, quia innocentia hanc magnitudinem non habet. Sicut superficies parvisima excedit lineam quantumcumque magnam, quia habet latitudinem, qua linea caret. Secundum hoc, inquam, non deberet concludi, quod donum poenitentis est maius, sed quod est pluribus modis bonum, quam donum innocentiae. Et consequenter in processu litterae committitur sophisma figurae dictionis, mutando multa in maius.

Dubium quarto est, quia dato quod istae duae magnitudines iunctae simul faciant maius, non apparet, nec probatur quod in proposito illa una magnitudo innocentiae excedatur ab utraque simul iuncta in dono poenitentiae. Non enim apparet ratio, quare iustitia ut quarum, verbi gratia, data utriusque innocentiae & poenitentiae, sit maius beneficium, quia data demerenti, quam quia data ad praeservandum ne demeratur: hac enim conditio videtur magis beneficium animum concedentis ostendere. In cuius signum dicimus, quod maius beneficium concessum fuit beatae Virgini si praeservata est a peccato originali, quam si mundata est ab illo. Oporteret namque, in littera probari, quod iste modus dandi, scilicet magis gratis, sit tanta excellentia, quod excedat illam maiorem bonitatem, quam habet innocentia in se.

Dubium quinto est, quia ex ratione litterae, videlicet, in his quae agenda sunt, pensandum est magis id, quod est hic, & nunc, quam quod absolute continet, non habetur incrementum auctoris. Nec similitudo ex 3. Ethico. est ad propositum, quoniam pensando innocentiam in rerum natura in hoc singulari, pura, in Adam positam, & in eodem iustitiam restitutam per poenitentiam ceteris paribus, sit consideratio, & iudicium utriusque hic, & nunc, & respectu huius: & non sit de uno secundum se, & de altero consideratis omnibus circumstantiis actualiter concurrentibus, ut de uoluntario, & involuntario in 3. Eth. sit. Ergo utrum aequiuocationis in littera, de se secundum se, seu in se, ut capitur in proposito, & ut capitur in 3. Eth. Nam in 3. Eth. capitur secundum se, hoc est, non consideratis circumstantiis actualiter tunc interuenientibus: hic vero capitur secundum se, ut distinguitur contra secundum quid. Nam quod non est maius nisi huic, non est maius nisi secundum quid.

Dubium sexto principale est, quia falsa videtur conclusio huius articuli, videlicet, Poenitens tenetur ad maiores gratias, quam innocens, ceteris paribus: quoniam innocentia est melior, & magis dilecta a Deo, ut in prima parte, quaest. 20. art. 4. ad quartum, auctor dixit, ac per hoc constituit hunc hominem meliorem, & magis dilectum a Deo quam poenitens sit. Alioquin effectus for malis separaretur a forma, si bonitas melior non constitueret meliorem habentem, & consequenter magis ad gratiarum actiones obligatum. Tantum namque magis quis gratias agere debet, quanto melior est factus a Deo. Et sic littera istius articuli concludens quod omnibus consideratis poenitens magis tenetur quam innocens, non permanet solida: quoniam omnibus consideratis innocens actualiter est melior, & magis dilectus a Deo, & supra poenitentem in vniuerso locandus, ac per hoc ad maiores gratias tenetur

penitens. Et confirmatur, quia auctor in littera dicit, quod liberius sit maius respectu illius qui liberatur, non respectu eius qui liberatur. Cuius oppositum hic concluditur. Ad euidentiam horum sciendum est, quod actio ex eo quod suam utilitatem procurat: sed quandoque aliqua beneficia dantur propter suam utilitatem, ergo eis non debetur gratiarum actio.

Prat. Seruo non debetur gratiarum actio, quia hoc ipsum quod est, domini est: sed quandoque contingit seruum in dominum beneficium facere, vel beneficium esse, ergo non omni benefactori debetur gratiarum actio.

Prat. Nullus tenet ad id, quod facere non potest honeste, & utiliter: sed quandoque contingit, quod ille qui beneficium tribuit, est in statu magna felicitatis, cui in utiliter aliquid recipiatur pro suscepto beneficio. Quandoque etiam

men resurget ad tantam dignitatem: & propter innocentiam constituitur hunc hominem dilectum a Deo. Si autem consideretur deus deus. Primo, quod poenitentia simpliciter excedit donum quam innocentia: secundum, quod donum in se. Hac sic manifestatur. Donum de terra distinguitur, dicitur magnum vel secundum quae datur, & sic innocentia est maius donum, quod datur, quod est maius donum in se. Nam in his duabus quantitatibus scilicet boni innocentiae, & boni maior est quantitas innocentiae quam poenitentiae, & castitate videtur, maior propter quod in littera dicitur, quod est maius donum. Vel secundum quantitates recipiendi scilicet donum poenitentiae, hanc poenitentiam de Deo, & donum innocentiae illi alteri poenitentiae: sic sic maius donum inuenitur poenitentiae, quia poenitentia est maius donum hanc poenitentia illi, ut in littera exemplo manifestatur, esse maius donum proportionaliter considerata, ut patet, sicut elemosina, vel oblatio maior poenitentiae, sicut maior simpliciter, ut patet in 21. de qua dixit Dominus quod plus est oblatio poenitentiae dicitur simpliciter donum magis, & poenitentia nisi quod ibi est sermo de poenitentia respectu dantis, hic vero respectu recipientis, variat veritatem intentionis. Nam si de poenitentia comparemus duo minuta, & argenteam oblationem duas quantitates, sic constat quod poenitentia vidua: sed si spectemus ad proportionem huius poenitentiae ad minus, huius poenitentiae, quae poenitentia plus est, quam poenitentia minus simpliciter quod plus omnibus oblationibus, ut iam dictum est, si ad poenitentiam inuenimus, quanta sit, maior inuenitur inuenitur ad proportionem homini donantem, quod poenitentia plus sit poenitentia donantem hanc poenitentiam poenitentia illi: ideo simpliciter considerata poenitentia donum est maius, & hoc quod poenitentia det quantitati doni, quare poenitentia poenitentia simpliciter loquendo. Poenitens plus est oblatio poenitentiae. Hac est intentio litterae, & ut patet in littera, sic patet hanc omnia tenent.

Ad primum ergo dubium dicitur, quod innocens melior est, sed dignitas est negationem magis, ideo bonitatem arguit.

Ad obiectionem alteram ex 4. Ethico dicitur non sit maior sanctus innocens, sed magis tamen maius bonum, quam tamen tamen, & non interruptio, licet non argueret poenitentem, sub qua conceptio poenitentiae, scilicet, sub qua conceptio poenitentiae, quaedam bonitas, & quodammodo innocens sit propterea arguet rationem bonitatis.

penitens. Et confirmatur, quia auctor in littera dicit, quod liberius sit maius respectu illius qui liberatur, non respectu eius qui liberatur. Cuius oppositum hic concluditur. Ad euidentiam horum sciendum est, quod actio ex eo quod suam utilitatem procurat: sed quandoque aliqua beneficia dantur propter suam utilitatem, ergo eis non debetur gratiarum actio.

Prat. Seruo non debetur gratiarum actio, quia hoc ipsum quod est, domini est: sed quandoque contingit seruum in dominum beneficium facere, vel beneficium esse, ergo non omni benefactori debetur gratiarum actio.

Prat. Nullus tenet ad id, quod facere non potest honeste, & utiliter: sed quandoque contingit, quod ille qui beneficium tribuit, est in statu magna felicitatis, cui in utiliter aliquid recipiatur pro suscepto beneficio. Quandoque etiam

men resurget ad tantam dignitatem: & propter innocentiam constituitur hunc hominem dilectum a Deo. Si autem consideretur deus deus. Primo, quod poenitentia simpliciter excedit donum quam innocentia: secundum, quod donum in se. Hac sic manifestatur. Donum de terra distinguitur, dicitur magnum vel secundum quae datur, & sic innocentia est maius donum, quod datur, quod est maius donum in se. Nam in his duabus quantitatibus scilicet boni innocentiae, & boni maior est quantitas innocentiae quam poenitentiae, & castitate videtur, maior propter quod in littera dicitur, quod est maius donum. Vel secundum quantitates recipiendi scilicet donum poenitentiae, hanc poenitentiam de Deo, & donum innocentiae illi alteri poenitentiae: sic sic maius donum inuenitur poenitentiae, quia poenitentia est maius donum hanc poenitentia illi, ut in littera exemplo manifestatur, esse maius donum proportionaliter considerata, ut patet, sicut elemosina, vel oblatio maior poenitentiae, sicut maior simpliciter, ut patet in 21. de qua dixit Dominus quod plus est oblatio poenitentiae dicitur simpliciter donum magis, & poenitentia nisi quod ibi est sermo de poenitentia respectu dantis, hic vero respectu recipientis, variat veritatem intentionis. Nam si de poenitentia comparemus duo minuta, & argenteam oblationem duas quantitates, sic constat quod poenitentia vidua: sed si spectemus ad proportionem huius poenitentiae ad minus, huius poenitentiae, quae poenitentia plus est, quam poenitentia minus simpliciter quod plus omnibus oblationibus, ut iam dictum est, si ad poenitentiam inuenimus, quanta sit, maior inuenitur inuenitur ad proportionem homini donantem, quod poenitentia plus sit poenitentia donantem hanc poenitentiam poenitentia illi: ideo simpliciter considerata poenitentia donum est maius, & hoc quod poenitentia det quantitati doni, quare poenitentia poenitentia simpliciter loquendo. Poenitens plus est oblatio poenitentiae. Hac est intentio litterae, & ut patet in littera, sic patet hanc omnia tenent.

Ad primum ergo dubium dicitur, quod innocens melior est, sed dignitas est negationem magis, ideo bonitatem arguit.

Ad obiectionem alteram ex 4. Ethico dicitur non sit maior sanctus innocens, sed magis tamen maius bonum, quam tamen tamen, & non interruptio, licet non argueret poenitentem, sub qua conceptio poenitentiae, scilicet, sub qua conceptio poenitentiae, quaedam bonitas, & quodammodo innocens sit propterea arguet rationem bonitatis.

penitens. Et confirmatur, quia auctor in littera dicit, quod liberius sit maius respectu illius qui liberatur, non respectu eius qui liberatur. Cuius oppositum hic concluditur. Ad euidentiam horum sciendum est, quod actio ex eo quod suam utilitatem procurat: sed quandoque aliqua beneficia dantur propter suam utilitatem, ergo eis non debetur gratiarum actio.

Prat. Seruo non debetur gratiarum actio, quia hoc ipsum quod est, domini est: sed quandoque contingit seruum in dominum beneficium facere, vel beneficium esse, ergo non omni benefactori debetur gratiarum actio.

Prat. Nullus tenet ad id, quod facere non potest honeste, & utiliter: sed quandoque contingit, quod ille qui beneficium tribuit, est in statu magna felicitatis, cui in utiliter aliquid recipiatur pro suscepto beneficio. Quandoque etiam

men resurget ad tantam dignitatem: & propter innocentiam constituitur hunc hominem dilectum a Deo. Si autem consideretur deus deus. Primo, quod poenitentia simpliciter excedit donum quam innocentia: secundum, quod donum in se. Hac sic manifestatur. Donum de terra distinguitur, dicitur magnum vel secundum quae datur, & sic innocentia est maius donum, quod datur, quod est maius donum in se. Nam in his duabus quantitatibus scilicet boni innocentiae, & boni maior est quantitas innocentiae quam poenitentiae, & castitate videtur, maior propter quod in littera dicitur, quod est maius donum. Vel secundum quantitates recipiendi scilicet donum poenitentiae, hanc poenitentiam de Deo, & donum innocentiae illi alteri poenitentiae: sic sic maius donum inuenitur poenitentiae, quia poenitentia est maius donum hanc poenitentia illi, ut in littera exemplo manifestatur, esse maius donum proportionaliter considerata, ut patet, sicut elemosina, vel oblatio maior poenitentiae, sicut maior simpliciter, ut patet in 21. de qua dixit Dominus quod plus est oblatio poenitentiae dicitur simpliciter donum magis, & poenitentia nisi quod ibi est sermo de poenitentia respectu dantis, hic vero respectu recipientis, variat veritatem intentionis. Nam si de poenitentia comparemus duo minuta, & argenteam oblationem duas quantitates, sic constat quod poenitentia vidua: sed si spectemus ad proportionem huius poenitentiae ad minus, huius poenitentiae, quae poenitentia plus est, quam poenitentia minus simpliciter quod plus omnibus oblationibus, ut iam dictum est, si ad poenitentiam inuenimus, quanta sit, maior inuenitur inuenitur ad proportionem homini donantem, quod poenitentia plus sit poenitentia donantem hanc poenitentiam poenitentia illi: ideo simpliciter considerata poenitentia donum est maius, & hoc quod poenitentia det quantitati doni, quare poenitentia poenitentia simpliciter loquendo. Poenitens plus est oblatio poenitentiae. Hac est intentio litterae, & ut patet in littera, sic patet hanc omnia tenent.

Ad primum ergo dubium dicitur, quod innocens melior est, sed dignitas est negationem magis, ideo bonitatem arguit.

Ad obiectionem alteram ex 4. Ethico dicitur non sit maior sanctus innocens, sed magis tamen maius bonum, quam tamen tamen, & non interruptio, licet non argueret poenitentem, sub qua conceptio poenitentiae, scilicet, sub qua conceptio poenitentiae, quaedam bonitas, & quodammodo innocens sit propterea arguet rationem bonitatis.

Ana non supponitur obnoxia peccato, quamvis potens peccare: tum quia in tali illo dicitur, quod beata Virgo accepisset maius beneficium secundum quantitatem beneficii, sed non maius sibi, ita quod mandata a peccato recepit maius sibi, praeteruata autem recepit maius non sibi, sed absolute: & ideo fuisse melior, dignior, & magis dilecta a Deo.

¶ Ad quintum dubium dicitur, quod nulla interuenit equiuocatio, sed eodem modo sumitur hic secundum se, & sumitur in tertio Ethicorum. Est enim sensus literae, quod dona innocentie, & poenitentiae comparantur dupliciter. Vno modo, secundum se, hoc est nuda, secundum id tantum quod sunt: & sic donum innocentiae inuenitur maius, & quod conuenit alicui hoc modo, vocatur in 3. Ethicorum conuenire illi absolute. Alio modo, prout actualiter in rerum natura exercetur, hoc est, ut sunt iuxta tali relatione, seu proportione ad talem personam, vel finem: & sic donum poenitentiae inuenitur maius, quoniam sumendo ex una parte donum innocentiae uelut proportionem ad eum cui datur, ex alia parte donum poenitentiae uelut proportionem ad eum cui datur, inuenitur quod donum poenitentiae est maius huic, quam donum innocentiae illi, quia maius est male merito donum charitatis, ut quatuor, quam non male merito idem donum cum dignitate innocentiae, quoniam ille est in contraria dispositione ad tale donum, iste non. Et quoniam hoc esse maius donum huic, quam illud illi, est esse maius donum consideratis donis, prout sunt actualiter in actu exercitio uelut iuxta relationibus ad singularem: ideo concluditur donum poenitentiae esse maius, simpliciter loquendo. Et quia quod conuenit alicui hoc modo, distinguitur in 3. Eth. contra id, quod conuenit ei absolute considerato, ideo optimus est processus literae.

¶ Ad sextum dubium, quod est principale, dicitur quod uerum est quod innocens, ceteris paribus, est magis dilectus a Deo, & melior, & in superiori se de locandus, & habet maius bonum a Deo, quam poenitens, & maius donum secundum se, quam poenitens: sed quia habet minus donum sibi, ideo minus teneat ad gratiarum actiones, quam poenitens. Ita quod poenitens aliquid attenditur quantitas uinculi ad gratiarum actiones, & penes aliud quantitas bonitatis, & dilectionis Dei in istis, scilicet innocentie, & poenitentiae. Nam quantitas bonitatis & dilectionis Dei attenditur poenitens magnitudinem rei, quam in se habet: ille enim est melior, qui maiorem habet bonitatem, & idem magis diligitur a Deo. Sed quantitas gratitudinis attenditur poenitens magnitudinem doni relati ad eum, cui datur. Ille enim teneat esse plus gratus, qui plus sibi recipit. Et quia magnitudo ista in proportione consistens, crescit ex demerito personae cui datur, ideo non est mirandum, si minus bonus magis teneat ad gratiarum actiones, cuius signum manifestum est, quod quanto quis ad aequalem charitatem ex peiore statu resurgit, tanto maius donum recipit, & tanto magis teneat ad gratiarum actiones, & tamen propterea est melior. Notanter autem dixi, in istis, quia simpliciter loquendo, quanto quis est melior, tanto magis teneat ad gratiarum actiones Deo, a quo est omne bonum: sed in istis, scilicet poenitente, & innocente, inuenitur aliter per accidens, seu ratione materiae, quia scilicet poenitentiae donum augetur ex demerito personae cui datur. Et propterea auctor specialem quaestionem mouit de gratitudine maiore inter istos: & hinc patet quam bona fuerit distinctio praeposita de his quae dantur, ut sunt in genere bonorum, uel ut sunt in genere donorum, non ergo contradicunt sibi inuicem dicta auctoris. Sed alibi docuit innocentem simpliciter esse meliorem, & magis dilectum quam poenitentem, ceteris paribus: hic uero docet poenitentem recipere maius donum simpliciter, & plus teneri ad gratiarum actiones Deo, quae stare simul patet. Et propterea nomine doni hic auctor uultum fuisse peripice, & uide quam doctus scipio auctor fuerit hic, quam in 4. sententiarum, dist. 22. q. 1. art. 2. q. 2. ubi adhuc non penetrauerat poenitentiam esse simpliciter maius donum poenitenti, quam innocentiam huic. Cum his tamen intellige, quod proprie & exacte loquendo, innocens teneat minus ad gratiarum actionem, sic tamen, quod teneat ad maiores gratias agendas. Poenitens uero sic teneat magis ad gratiarum actionem, quod tamen non teneat ad maiores gratias agendas. Ut sic ex parte beneficiati modus uinculi respondeat modo dandi ex parte dantis: & quantitas gratiarum respondeat quantitati rei datae a donante. Patet namque in litera, quod secundum haec duo magnificatur gratia donantis, & quod poenitenti magis gratis datur, innocenti uero maior gratia datur.

¶ Ad septimum quoque objectionem dicitur, quod uerum quae horum beneficiorum est superueniens non meritis & demeritis, sed demeritis & non demeritis personarum. Et haec distinctio personarum secundum demeritum, uel non demeritum sufficit ad distinguendum in beneficiis magnitudinem in se, uel huic: & sic est in proposito, ut patet ex dictis. Unde falsum est, quod quanto maius est in se, quam aliud in se, tanto maius est huic, quam aliud illi aliter.

¶ Ad tertium dubium dicitur, quod aliud est esse magnitudines diuersarum rationum, ut sunt linea, & superficies: & aliud est magnitudines attendi secundum diuersa, ut si magnitudo caloris attendatur secundum subsiectum, uel secundum agens. Et in proposito diuinae magnitudines, scilicet rei in se, & in comparatione ad alterum, non sunt diuersarum rationum sic, sed attenduntur secundum diuersa, scilicet, secundum quantitatem ipsam, & secundum proportionem ad alterum: & una istarum superueniens alteri facit maius, uel minus. Ducatur enim aures secundum se est quoddam bonum uile parum quantitas, relatus autem ad pauperem mendicum fit de paruo magnum, & forte maximum bonum uile illi: relatus autem ad regem, pro nihilo habetur. Nullus ergo est error, si paruum in se donum, magnum dicitur relatum ad malemeritum de Deo: nec est uerum, quod donum innocentiae, nullam habeat magnitudinem relatum ad eum cui datur, quoniam gratis datur huic, ac per hoc habeat duas magnitudines, alteram in se, secundum quam est tantae bonitatis: alteram in proportione ad eum cui datur pro quanto gratis, & non ex debito datur illi, cui datur. Nullum igitur sophisma in litera committitur, nec mutatur maius in multa, aut conuertitur: sed quantum proportionatum sic uni, comparatur quanto sic proportionato alteri in ratione doni, quod eorum maius.

¶ Ad quartum dubium dicitur, quod falsa est imaginatio in argumento, dum queritur, quod magnitudo innocentie absolute debet excedi ab utraque simul iuncta magnitudine poenitentiae. Non versatur hoc in questione, ut patet in exemplo allato de oblatione uiduae. Nam cum dicitur, quod uidua plus obtulit quam alij, non comparamus utramque quantitatem oblationis uiduae quantitati absolute pecuniae oblatae ab alijs, sed utramque uelut utraque alterius, ut una informatur altera, hoc est, quantitatem maius, ut subternitur relationi ad uiduam quantitatem aurei, ut subiacet relationi ad diuitem, ut patet ex uerbis Domini, Luc. 21. Redde enim rationem, quare uidua obtulit plus, quia obtulit sibi necessarium, alij autem minus, quia sibi superfluum obtulerunt: ubi apparet quod quantitas excessa est quantitas aurei non absolute sumpta, sed ut relata est relationi superflui ad dantem. Et sic in proposito donum innocentie non absolute, sed relatum ad eum cui datur, dicitur excedi a dono poenitentiae non absolute, sed relato ad male meritum de Deo, cui datur: & hoc est uerum. Nec obstat exemplum de praesentatione beatae Virginis, tum quia persona illa, cui donum praesentationis concessum secundum aliquos fuit, erat obnoxia peccato ex vi carnis suae per propagationem immediate genitam, & consequenter donum tale fuit etiam redemptorium, & liberatum personae. Ac per hoc ex conditione miserabili personae donum illud redditur maius, quam in se fit. Non sic autem in innocentia accidit, ubi personae

¶ 6. Preter. Nullus debet pro alio facere, quod ei non expedit, sed est ei nocium: sed quandoque contingit, quod recompensatio beneficii est nociua, uel inutilis ei, cui recompensatur, ergo non est semper beneficium recompensandum per gratiarum actionem. **SED CONTRA** est, quod dicitur

B dupliciter. Vno modo, secundum se, hoc est nuda, secundum id tantum quod sunt: & sic donum innocentiae inuenitur maius, & quod conuenit alicui hoc modo, vocatur in 3. Ethicorum conuenire illi absolute. Alio modo, prout actualiter in rerum natura exercetur, hoc est, ut sunt iuxta tali relatione, seu proportione ad talem personam, vel finem: & sic donum poenitentiae inuenitur maius, quoniam sumendo ex una parte donum innocentiae uelut proportionem ad eum cui datur, ex alia parte donum poenitentiae uelut proportionem ad eum cui datur, inuenitur quod donum poenitentiae est maius huic, quam donum innocentiae illi, quia maius est male merito donum charitatis, ut quatuor, quam non male merito idem donum cum dignitate innocentiae, quoniam ille est in contraria dispositione ad tale donum, iste non. Et quoniam hoc esse maius donum huic, quam illud illi, est esse maius donum consideratis donis, prout sunt actualiter in actu exercitio uelut iuxta relationibus ad singularem: ideo concluditur donum poenitentiae esse maius, simpliciter loquendo. Et quia quod conuenit alicui hoc modo, distinguitur in 3. Eth. contra id, quod conuenit ei absolute considerato, ideo optimus est processus literae.

¶ Ad sextum dubium, quod est principale, dicitur quod uerum est quod innocens, ceteris paribus, est magis dilectus a Deo, & melior, & in superiori se de locandus, & habet maius bonum a Deo, quam poenitens, & maius donum secundum se, quam poenitens: sed quia habet minus donum sibi, ideo minus teneat ad gratiarum actiones, quam poenitens. Ita quod poenitens aliquid attenditur quantitas uinculi ad gratiarum actiones, & penes aliud quantitas bonitatis, & dilectionis Dei in istis, scilicet innocentie, & poenitentiae. Nam quantitas bonitatis & dilectionis Dei attenditur poenitens magnitudinem rei, quam in se habet: ille enim est melior, qui maiorem habet bonitatem, & idem magis diligitur a Deo. Sed quantitas gratitudinis attenditur poenitens magnitudinem doni relati ad eum, cui datur. Ille enim teneat esse plus gratus, qui plus sibi recipit. Et quia magnitudo ista in proportione consistens, crescit ex demerito personae cui datur, ideo non est mirandum, si minus bonus magis teneat ad gratiarum actiones, cuius signum manifestum est, quod quanto quis ad aequalem charitatem ex peiore statu resurgit, tanto maius donum recipit, & tanto magis teneat ad gratiarum actiones, & tamen propterea est melior. Notanter autem dixi, in istis, quia simpliciter loquendo, quanto quis est melior, tanto magis teneat ad gratiarum actiones Deo, a quo est omne bonum: sed in istis, scilicet poenitente, & innocente, inuenitur aliter per accidens, seu ratione materiae, quia scilicet poenitentiae donum augetur ex demerito personae cui datur. Et propterea auctor specialem quaestionem mouit de gratitudine maiore inter istos: & hinc patet quam bona fuerit distinctio praeposita de his quae dantur, ut sunt in genere bonorum, uel ut sunt in genere donorum, non ergo contradicunt sibi inuicem dicta auctoris. Sed alibi docuit innocentem simpliciter esse meliorem, & magis dilectum quam poenitentem, ceteris paribus: hic uero docet poenitentem recipere maius donum simpliciter, & plus teneri ad gratiarum actiones Deo, quae stare simul patet. Et propterea nomine doni hic auctor uultum fuisse peripice, & uide quam doctus scipio auctor fuerit hic, quam in 4. sententiarum, dist. 22. q. 1. art. 2. q. 2. ubi adhuc non penetrauerat poenitentiam esse simpliciter maius donum poenitenti, quam innocentiam huic. Cum his tamen intellige, quod proprie & exacte loquendo, innocens teneat minus ad gratiarum actionem, sic tamen, quod teneat ad maiores gratias agendas. Poenitens uero sic teneat magis ad gratiarum actionem, quod tamen non teneat ad maiores gratias agendas. Ut sic ex parte beneficiati modus uinculi respondeat modo dandi ex parte dantis: & quantitas gratiarum respondeat quantitati rei datae a donante. Patet namque in litera, quod secundum haec duo magnificatur gratia donantis, & quod poenitenti magis gratis datur, innocenti uero maior gratia datur.

Prime

primæ ad Theſ. vlti. In omnibus gratias agit.

RESPON. Dicendū, q̄ omnis effectus naturaliter ad ſuam cauſam conuertitur. Vnde Diony. dicit 3. cap. de diu. no. * q̄ Deus omnia in ſe conuertit, tamquam omnium cauſa. Semper enim oportet q̄ effectus ordinetur ad finem agentis. Manifeſtū eſt autem q̄ benefactor, inquantū huiusmodi, eſt cauſa beneficiati. Et ideo naturalis ordo recompēſationē, conuertatur ad benefactorē ſecundū modū vtilitatis. Et ſicut de patre didū eſt ſupra, * benefactori quidem inquantū huiusmodi debetur honor & reuerētia, eo q̄ habet rationem principij; ſed per accidēs debetur ei ſubuentio, vel ſuſtēſatio, ſi indigeat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſicut Seneca dicit in lib. de Beneficijs, * Sicut non eſt liberalis q̄ ſibi donat, nec elemēs qui ſibi ignoſcit, nec miſericors q̄ malis ſuis tangitur, ſed qui alijs; ita eſt nemo ſibi ipſi beneficiū dat, ſed nature ſue parēt, q̄ mouet ad reſtāda nocua, & ad appetēda proficua. Vnde in hijs, q̄ ſunt ad ſeipſum, nō habet locū gratitudo, & ingratitudo. Nō.n. poteſt homo ſibi aliquid denegare, niſi ſibi retinendo. Metaphoricē tamē illa, quæ ad alterū proprie dicuntur, accipiuntur in hijs quæ ſunt ad ſeipſum, ſicut de iuſtitia dicit Philoſophus in 5. Ethicorum, * inquantū ſcilicet accipiuntur diuerſæ partes hominis, ſicut diuerſæ perſonæ.

AD SECVNDVM dicendum, quod boni animi eſt, vt magis attendatur ad bonum, quàm ad malum. Et ideo ſi aliquis beneficium dedit non eo modo quo debuit, non ideo debet recipiens a gratiarum actione ceſſare; minus tamen quàm ſi modo debito præſtituſſet, quia etiam beneficium minus eſt: quia vt Seneca dicit in lib. de Beneficijs, * Multum celeritas fecit, multum abuſulit mora.

AD TERTIVM dicendum, quod ſicut Seneca dicit in ſexto de Beneficijs. † Multum intereſt, ytrum ali quis beneficium nobis det ſua cauſa, an ſua & noſtra. Ille qui totus ad ſe ſpectat, & nobis prodeſt; ga & aliter ſibi prodeſſe non poteſt, eo mihi loco habendus videtur, quo qui pecori ſuo pabulum proſpicit, ſi me in confortium admiſerit: ſi duos cogitauit, ingratus ſum & iniuſtus, niſi gaudēam hoc illi proſuiſſe, quod proderat mihi. Summā malignitatis eſt non vocare hoc beneficium, niſi quod dantem aliquo incommodo afficit.

AD QVARTVM dicendum, quod ſicut Seneca dicit in tertio de Beneficijs, * Quandiu ſeruus præſtat quod a ſeruo exigi ſolet, miniſterium eſt: vbi pluſquam a ſeruo neceſſe eſt, beneficium eſt. Vbi enim in affectum amici tranſit, incipit vocari beneficium. Et ideo etiam ſeruis vltra debitum facientibus gratiæ ſunt habendæ.

AD QVINTVM dicendum, quod etiam pauper ingratus non eſt, ſi faciat quod poſſit. Sicut enim beneficium magis in affectu conſiſtit, quàm in effectu: ita eſt recompēſatio magis in affectu conſiſtit. Vnde Seneca dicit, in ſecundo de Beneficijs, * Qui grate beneficium accipit, primam eius penſionem ſoluit. Quod grate autē ad nos beneficia peruenerint, indi cemus eſuſis affectibus: quod non ipſo tantum audente, ſed vbique teſtemur. Et ex hoc patet, q̄ quantumcūque in felicitate exiſtenti poteſt recompēſatio beneficij fieri per exhibitionem reuerentiæ, & honoris. Vnde Philoſophus dicit, in 8. Ethicorū, * q̄ ſuperexcellenti quidem habet fieri honoris retributio, indigenti autem retributio lucri. Et Seneca dicit in 5. de Beneficijs, † Multa ſunt per quæ quicquid debemus, reddere & felicibus poſſumus, ſide-

le conſilium, aſſidua conuerſatio, & ſine adulatione iocundus. Ex hoc ut homo optet indigentiam eius, beneficium dedit hoc q̄ debetur ſetur: ga vt Seneca dicit in 6. de Beneficijs, cuius nullum beneficium manum erat votum: quanto indignius cui beneficiū debes? ſi autem ille dedit, in peius mutatus eſt, debet recompēſatio ſecundum ſtatum virtutem reducat, ſi fit poſſibile. Si non eſt poſſibile, tūc alter eſt prius etat: & ideo non debetur beneficij ſicut prius; & tamen quantum ad honoreſtate, memoria debet haberi. Ad ſextvm dicendum, quod recompēſatio beneficij præcipua poſſeſtu: & ideo eo modo debet recompēſari quo magis fit vtilis. Si tamen poſſibile eſt, in damnum ipſius veratur, recompēſant, vt Seneca dicit in 6. de Beneficijs, Reddendum mihi eſt, non ſecundum quod didero, actuendum.

ARTICVLVS

IVm homo debeat ſtatim beneficium reddere. AD QVARTVM ſic proceditur. Vltimo debet ſtatim beneficium reddere, la enim quæ debemus ſine certi ratione reſtituere ſtatim: ſed non eſt aliter poſſibile. Nam qui ſcriptus recompēſationi beneficij tenentis cadit ſub debito, vt didū eſt, aſſerens nō ſtatim beneficium recompēſat. ¶ 2. Prat. Quāto aliquid bonum meo mi ſeruore, tanto videtur eſſe beneficium: propter uore animi videtur procedere. ¶ 3. Prat. Seneca dicit in 2. de Beneficijs, q̄ ſi alius adhibeat in faciendo quod debet, eſt laudabilius, q̄ ſi ſtatim homo beneficium reddat. ¶ 3. Prat. Seneca dicit in 2. de Beneficijs, q̄ ſi alius adhibeat in faciendo quod debet, eſt laudabilius, q̄ ſi ſtatim homo beneficium reddat. ¶ 3. Prat. Seneca dicit in 2. de Beneficijs, q̄ ſi alius adhibeat in faciendo quod debet, eſt laudabilius, q̄ ſi ſtatim homo beneficium reddat.

SED CONTRA eſt, quod Seneca dicit in 3. de Beneficijs, * Qui ſeſtinat reddere, magis grati hominis, ſed debitoris.

RESPON. Dicendum, quod beneficium reddendo duo conſiderantur, ſcilicet actus reddendi, & effectus reddendi. Actus reddendi: ita etiam hæc duo conſiderantur. In actus reddendi: ita etiam hæc duo conſiderantur. In effectus reddendi: ita etiam hæc duo conſiderantur. In actus reddendi: ita etiam hæc duo conſiderantur. In effectus reddendi: ita etiam hæc duo conſiderantur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod beneficium ſtatim ſoluedum, alioquin non eſt iuſtitia equalitas, ſi vnius voluntate abſq; eius voluntate. ſed debet reddere ex honeſtate debētis. Et ideo reddendum ſecundum quod dicitur. Ad ſecvndvm dicendum, quod

cap. 7. de electione ad finem.
Q. 101. ar. 2. & q. 31. ar. 3.
lib. 5. c. 9. p. 1. r. a. principio.
lib. 5. c. 9. p. 1. tom. 5.
lib. 2. c. 6. in principio.
lib. 6. cap. 12. circa mediū.
lib. 3. c. 21. in principio.
lib. 3. c. 22. in fine illius.
lib. 8. c. vlt. circa mediū, tom. 5. videtur inferri ex cap. 13. lib. 5.